

Макроекономічний Прогноз України

- Зростання реального ВВП прогнозується на рівні 5,4% у 2003 році в основному за рахунок збільшення інвестицій, тоді як 5,1% ріст у 2004 році ґрунтується на приватному споживанні.
- Якщо запропонована податкова реформа відбудеться у 2004 році, це сприятиме росту приватного споживання за рахунок державного.
- Зростання прибутків підприємств та розвиток фінансового ринку сприятимуть інвестиційній активності у 2003 році.
- Будівництво зростатиме більш високими темпами завдяки росту інвестицій у 2003 році.
- Поганий врожай зернових, як очікується, призведе до уповільнення росту сільського господарства у 2003 році.

**№.1 (2)
квітень
2003**

Прогнозний період:

1 кв. 2003 року – 4 кв. 2004 року

Прогнозні зміни:

ВВП та його компоненти, інфляція

ВВП: Зростання на рівні біля 5%

У 2003 та 2004 роках реальний ВВП, як очікується, зросте на 5,4% та 5,1% відповідно, тоді як у 2002 році ріст становив 4,6%. У 2003 році економічне зростання базуватиметься на значному прискоренні приватних інвестицій на тлі відновлення прибутків підприємств та подальшого розвитку фінансового ринку. 2004 рік відзначатиметься посиленням приватного споживання, що визначатиме ріст ВВП. Очікується, що зменшення ставок оподаткування доходів фізичних осіб позитивно вплине на кінцеве споживання домогосподарств, тоді як зростання політичної нестабільності, пов'язане з президентськими виборами, уповільнить накопичення основного капіталу. За нашими оцінками, у прогностичний період внесок державного споживання, а також чистого експорту у ріст реального ВВП буде незначним.

Приватне споживання: Прискорення у 2004 році завдяки зменшенню ставки податку на доходи

Останні кілька років приватне споживання було одним з головних чинників економічного зростання в Україні. Як прогнозується, кінцеве споживання домогосподарств зросте на 5,6% у 2003 році, трішки уповільнившись порівняно з минулим роком. Таке уповільнення пов'язано зі зменшенням темпів росту реальної заробітної плати і пояснюється дією двох різноспрямованих сил. З одного боку, збільшення мінімальної зарплати позитивно вплине на номінальні доходи. З іншого, більш висока інфляція, як очікується, знизить купівельну спроможність споживачів.

У 2004 році очікується подальше зростання приватного споживання. Зменшення ставок оподаткування доходів фізичних осіб, а також подальше збільшення мінімальної зарплати стимулюватиме ріст приватного споживання на рівні 8,4%.

Населення: 48 млн.

Промислове виробництво/ВВП: 30,5%

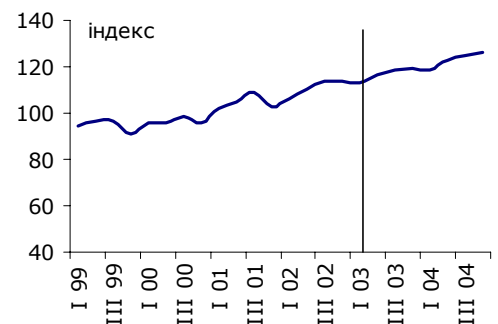
Сільськогосподарське

виробництво/ВВП: 13,4%

Інвестиції/ВВП: 20,3%

Експорт: Росія 22%, ЄС 17%

Імпорт: Росія 34%, ЄС 20 %

Динаміка ВВП*

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
* сезонно скорегований, 1 кв. 1996 = 100

Припущення прогнозу

- Повільні структурні реформи та відносна політична стабільність у 2003 році.
- Мінімальна зарплата становитиме 185 грн. до кінця 2003 року та зросте до 237 грн. у 2004 році.
- Поганий врожай зернових у 2003 році.
- Здійснення податкової реформи у 2004 році: зменшення ставок оподаткування прибутків підприємств та доходів фізичних осіб.
- Президентські вибори відбудуться у 2004 році, що підвищить політичну нестабільність в країні.
- Стабільний реальний обмінний курс у 2003-2004 роках.

Автори:
Вероніка Мовчан
Олена Білан
Рікардо Джуччі

Інститут Економічних Досліджень
та Політичних Консультаций
вул. Рейтарська 8/5-А, 01034 Київ
Тел. (+38044) 228-6342
Факс (+38044) 228-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
<http://www.ier.kiev.ua>

Державне споживання: Незначна роль у зростанні реального ВВП

Пікові виплати державного зовнішнього боргу обмежать можливість росту інших видатків у 2003 та 2004 роках. Відповідно, прогноз росту реального кінцевого державного споживання на 2003 рік становить 1,7%. У 2004 році державне споживання буде ще більш обмежено податковою реформою. Зменшення ставок на доходи фізичних осіб та на прибуток підприємств, як очікується, призведе до скорочення бюджетних надходжень. Разом з тим, це може бути частково компенсовано економічним зростанням, очікуваними ростом бази оподаткування та детінізацією доходів домогосподарств. В цілому наступного року прогнозується скорочення державного споживання на 3,4% у реальному вимірі.

Інвестиції: Прискорення росту до більш ніж 12%

У 2003 році збільшаться всі джерела інвестицій. По-перше, очікується відновлення прибутків підприємств, за рахунок яких здійснюється дві третини всіх інвестицій. По-друге, очікується подальше розширення банківського кредитування. Згідно з опитуванням підприємств, наразі банки більш схильні надавати довгострокові кредити, ніж раніше. Зменшення відсоткових ставок має позитивно вплинути на доступність кредитів. По-третє, зростання первинного ринку корпоративних облігацій надасть додаткового стимулу інвестиційній активності. Податкова реформа 2004 року також матиме позитивний вплив на поточні інвестиції. Очікуване зростання наявних доходів домогосподарств, що призведе до зростання попиту на споживчі товари, має стимулювати інвестиції принаймні у галузях, що виробляють споживчі товари.

За прогнозом у 2003 році нагромадження основного капіталу зросте на 12,7% порівняно з 5% зростанням у 2002 році. При цьому очікуються високі темпи росту в будівництві (після минулорічного падіння) та в машинобудуванні разом з прискореним зростанням імпорту устаткування та обладнання. У 2004 році дві протилежні сили визначатимуть темпи нагромадження основного капіталу. З одного боку, податкова реформа, яка має розпочатися у 2004 році, сприятиме вивільненню власних коштів підприємств й стимулюватиме інвестиції. З іншого боку, президентські вибори 2004 року можуть збільшити інвестиційні ризики через зростання політичної нестабільності. В результаті дії цих двох факторів очікується уповільнення темпів росту основного капіталу до 8%.

Зовнішній сектор: У прогнозний період імпорт буде зростати швидшими темпами, ніж експорт

Очікується, що збільшення обсягів зовнішньої торгівлі, яке спостерігалось у 2002 році, продовжиться в першій половині 2003 року. Серед рушійних факторів росту експорту товарів чорна металургія залишиться одним з найважливіших завдяки сприятливим умовам на світових ринках. Однак деякі українські металургійні підприємства вже досягли оптимального рівня виробництва. Подальше збільшення його обсягів без поліпшення технології призведе до збільшення витрат і погіршення конкурентоспроможності, уповільнюючи ріст експорту у другій половині року. За прогнозом зростання експорту товарів та послуг у 2003 році досягне 6,9% в реальному вимірі, незважаючи на очікуване зменшення експорту зерна та зниження ціни за транзит газу. Темп зростання імпорту перевищить темп зростання експорту і досягне 8,5% головним чином завдяки росту імпорту в першій половині року. Однак баланс торгівлі буде позитивним і становитиме приблизно 1,7 млрд. доларів США.

В 2004 році перевищення темпів росту імпорту над експортом продовжиться завдяки збільшенню як споживчого, так і інвестиційного попиту. Очікується, що обидва торговельні потоки зростатимуть з меншою швидкістю: експорт збільшиться на 3,9%,

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
*сезонно скорегований, 1 кв. 1996 = 100

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
*сезонно скорегований, 1 кв. 1996 = 100

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
*сезонно скорегований, 1 кв. 1996 = 100

Джерело: НБУ, Держкомстат, власні розрахунки
*сезонно скорегований, товари та послуги, 1 кв. 1996 = 100

в той час як імпорт зростає на 5,7%.

Незважаючи на деякий прогрес у питаннях вступу до СОТ, протягом 2003-2004 років Україна не стане членом цієї організації, а процес підготовки до вступу не матиме помітного впливу на зовнішні торговельні потоки України.

Галузевий розріз: Найбільше зростання в промисловості та будівництві

Очікується, що в 2003 році темпи росту доданої вартості в *сільському господарстві* знижуватимуться третій рік поспіль і становитимуть 1,6% порівняно з 10,2% у 2001 і 3,6% у 2002 роках. Це уповільнення буде зумовлене низьким врожаєм через погані погодні умови взимку та нижчу врожайністю ярих культур, якими замінюють пошкоджені озимі. За прогнозом в 2004 році темпи росту сектору знов прискоряться до 3,8%.

Очікується, що додана вартість в *обробній промисловості* зростає 11% в 2003 і 9% в 2004 роках, що близько до темпів росту 2002 року. Основними рушійними силами зростання будуть металургія та харчова промисловість. Зростання нафтопереробної галузі в 2003 році може стримуватись проблемами транспортування, що означились на початку року, а також можливим зниженням поставок нафти на українські нафтопереробні заводи через війну в Іраку та пов'язані з нею зміни на світовому ринку нафти.

Після минулорічного зниження очікується, що в 2003 році додана вартість у *будівництві* зростає на 16,8% завдяки розширенню житлового будівництва та підвищенню інвестиційного попиту підприємств. У 2004 році темпи росту галузі знизяться до рівня 8,6% через уповільнення інвестиційної активності напередодні президентських виборів.

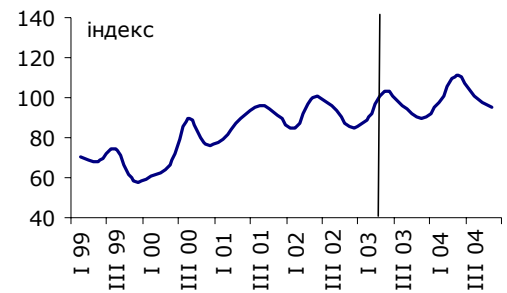
В *оптовій та роздрібній торгівлі* триватиме уповільнення росту, що розпочалося минулого року. За прогнозом в 2003 році зростання доданої вартості становитиме 5,7% через зменшення темпів росту приватного споживання. Однак завдяки позитивному впливу податкової реформи очікується, що 2004 рік стане переломною точкою тренду. Додана вартість у торгівлі досягне 10,5% зростання, що означатиме відновлення провідної ролі галузі у зростанні реального ВВП. Серед інших секторів, що набудуть більшої значущості, слід відмітити *транспорт*. Очікується, що в 2003 додана вартість у цьому секторі зростає на 5,5% завдяки розвитку інфраструктури, а в 2004 році ріст становитиме 5,3%.

Інфляція: Помірні темпи росту

Незвична динаміка споживчих цін, що спостерігалась минулого року, зміниться. За прогнозом інфляція у 2003 році досягне 7%, головним чином через підвищення цін на основні продовольчі товари. Відбудеться подорожчання хлібобулочних виробів через поганий врожай зернових, а ціни на м'ясу та молочну продукцію зростуть завдяки адміністративному встановленню мінімальних закупівельних цін на м'ясо та молоко. З боку попиту збільшення мінімальної зарплати призведе до підвищення купівельної спроможності найбільш вразливих верств населення, створюючи додатковий тиск на ціну продовольчих товарів. Крім того, схоже, що підвищення тарифів на комунальні послуги, яке було відкладене у 2002 році, відбудеться у 2003 році. Ще одним фактором збільшення інфляції буде зростання цін виробників, яке спостерігалось минулого року і яке позначається на зростанні споживчих цін із затримкою в декілька місяців.

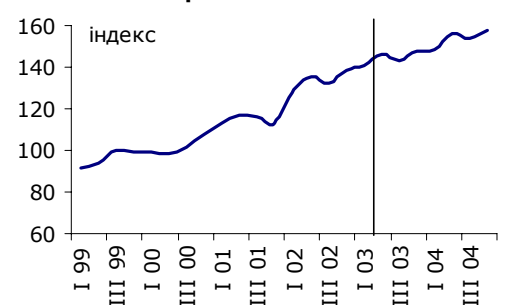
У 2004 році споживчі ціни будуть рости нижчими темпами, і протягом року підвищаться на 5,1%. Тиск на ціни з боку попиту не зменшиться через подальше збільшення мінімальної зарплати та зменшення ставки податку на доходи фізичних осіб. Однак можна очікувати адміністративного впливу на виробників протягом передвиборчої кампанії з метою призупинити підвищення цін.

Динаміка доданої вартості у сільському господарстві*

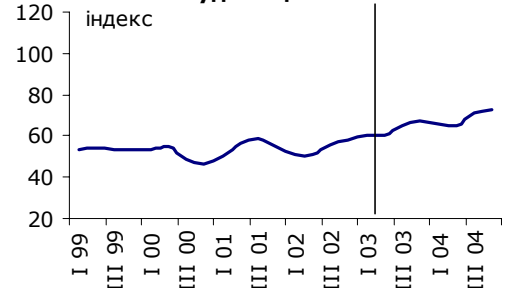
Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
* сезонно скорегований, 1 кв. 1996 = 100

Динаміка доданої вартості у промисловості*

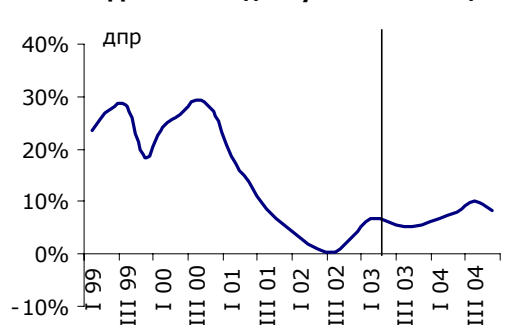
Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
* сезонно скорегований, 1 кв. 1996 = 100

Динаміка доданої вартості у будівництві*

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
* сезонно скорегований, 1 кв. 1996 = 100

Динаміка індексу споживчих цін

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки

Таблиця 1. Зростання реального ВВП за витратами: Прогноз (% рік до року)

	2000	2001	2002 P	2003 F	2004 F
Приватне споживання	2.5	9.1	6.0	5.6	8.4
Державне споживання	1.0	9.6	-0.1	1.7	-3.4
Валове нагромадження основного капіталу	12.4	8.3	4.0	12.7	8.0
Експорт товарів та послуг	21.5	2.9	9.7	6.9	3.9
Імпорт товарів та послуг	23.8	2.2	3.6	8.5	5.7
Валовий внутрішній продукт	5.9	9.1	4.6	5.4	5.1

Примітка: P – попередня оцінка, F – прогноз

Таблиця 2. Зростання реального ВВП у галузевому розрізі: Прогноз (% рік до року)

	2000*	2001	2002 P	2003 F	2004 F
Сільське господарство	5.9	10.9	3.6	1.6	3.8
Обробна промисловість	12.8	16.5	9.0	10.8	9.3
Будівництво	1.6	9.0	-0.7	16.8	8.6
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт	5.4	25.0	8.1	5.7	10.5
Транспорт	1.4	0.8	4.3	5.5	5.3
Валовий внутрішній продукт	5.9	9.1	4.6	5.4	5.1

* У 2000 році використовувалася інша класифікація компонентів ВВП, тому запропоновані показники мають приблизний характер

Примітка: P – попередня оцінка, F – прогноз

Технічна примітка

Цей прогноз отриманий за допомогою ітеративно-аналітичної методики, що базується на використанні системи національних рахунків, а саме на різних методах визначення ВВП.

Існує три загальні методи розрахунку ВВП, а саме ВВП у галузевому розрізі, ВВП за доходами та ВВП за витратами (кінцевим використанням доходів). У цьому прогнозі використовуються два методи.

Розрахунки здійснюються на кварталній основі, а річні дані отримані шляхом агрегації кварталної динаміки.

Процес прогнозування включає наступні кроки:

- Для кожного методу обирається рівень дезагрегації компонентів. Кінцевий результат прогнозу ВВП базується на прогнозі його компонентів.
- Динаміка кожного компонента прогнозується на основі історичних даних, а також набору припущень прогнозу. Де можливо, прогноз базується на відповідних індикаторах випередження. Основна робота зосереджена на динаміці кожного індикатора у реальному вимірі.
- Зростання реального ВВП (для кожного методу окремо) визначається як сума внесків його компонентів. Тут під внеском мається на увазі реальне зростання кожного компонента, зважене на частку цього компонента у структурі ВВП у відповідному періоді попереднього року (деталі наведені у Вставці 1).
- Реальні значення ВВП, отримані за двома різними методами, порівнюються та, у випадку розбіжностей, починається наступна ітерація прогнозування компонентів.

Таблиця прогнозу містить систему вмонтованих індикаторів (пропорцій), що залишаються практично незмінними протягом тривало періоду часу. Ці індикатори частково поєднують компоненти ВВП за витратами та за галузевим методом розрахунку. Як додаткові методики прогнозування компонентів ВВП використовуються економетричні рівняння та таблиці витрат-випуску. Ітерації продовжуються до того часу, коли два методи розрахунку ВВП не дадуть однакових результатів.

Вставка 1. Розрахунки

Для визначення частки кожного компоненту ВВП у його загальному реальному зростанні можна використати наступну формулу зростання ВВП \hat{Y} :

$$\hat{Y} = \left(\frac{Y^*_t - Y_{t-1}}{Y_{t-1}} \right) = \left(\sum_{i=1}^I \frac{X^*_{it} - X_{it-1}}{X_{it-1}} \cdot \frac{X_{it-1}}{Y_{t-1}} \right)$$

для кожного періоду t ,

де Y - це ВВП, X - компонент ВВП, I - число компонентів, а знак * означає поправки відповідних даних на інфляцію.

Відповідно, частку Θ^{X_i} компоненту X_i у реальному зростанні можна розрахувати наступним чином:

$$\Theta^{X_i} = \frac{\left(\frac{X^*_{it} - X_{it-1}}{X_{it-1}} \right) \cdot \frac{X_{it-1}}{Y_{t-1}}}{\hat{Y}} \cdot 100$$

для кожного періоду t .

У формулі співвідношення показників реального зростання компоненту X_i до ВВП зважується на основі частки цього компоненту у ВВП за попередній період.

Скорочення:

дпр до попереднього року